

Suzanne de la

MINNETALE OVER PROFESSOR INGER MOEN

holdt på møte
7. juni 2016

av professor Elizabeth Lanza og professor Hanne Gram Simonsen

Inger Moen døde 28. november 2015, 75 år gammel. Ved hennes bortgang har vi mistet en vitenskapskvinne i lingvistikk av internasjonalt format, en foregangskvinne i forskerutdanning på universitetet, en rollemodell for kvinner i academia som første kvinnelige preses i Det Norske Videnskaps-Akademi, en inspirerende lærer, veileder og mentor, en kollega på Senter for flerspråklighet og et strålende menneske! Jeg står her for å holde minnetalen, men jeg legger min stemme til stemmene til dem som sto Inger nærmest faglig sett – hennes forskergruppe i klinisk lingvistikk og språk-ilegnelse på Universitetet i Oslo, spesielt professor Hanne Gram Simonsen.

Inger Kirsten Moen (f. Bøhn) ble født i Oslo og vokste opp først på Bislett, som enebarn med mor fra Bergen og far fra Modum. Familien flyttet etter hvert til Nordberg i Oslo, der Inger gikk på skole og tok artium på Berg etter et år som AFS- utvekslingsstudent i Atlanta, Georgia, USA.

Inger begynte studiene sine ved Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo, i 1960, med et klart mål om å bli historiker. Men som hun selv skrev i en personlig beretning om sitt akademiske liv: ”Så møtte jeg fonetikken da jeg studerte engelsk mellomfag, og da tapte historien.” I 1966 avla hun eksamen i engelsk hovedfag med en hovedoppgave i fonetikk om ulike allofoner av en engelsk diftong i RP (Received Pronunciation). Inger hadde flere opphold i engelsktalende land, både i USA og i England. Året som AFS-utvekslingsstudent preget Inger, og hun holdt nær kontakt med sin amerikanske familie hele livet. Men det preget ikke hennes engelske aksent – den ble meget britisk, etter et bevisst valg (og med et godt fonetisk øre!).

Etter hovedfaget søkte Inger Forskningsrådet om et rekrutteringsstipend for å skrive en doktoravhandling om norsk og engelsk prosodi. Hun fikk stipendet, men akkurat denne avhandlingen ble ikke fullført. I stedet kom hun sterkt tilbake med en avhandling om klinisk fonologi noen år senere. Interessen for prosodi bevarte hun gjennom hele karrieren.

Inger ble ansatt som universitetslektor i engelsk språk ved Engelskseksjonen, UiO i 1969. Som nyansatt underviste hun hovedsakelig i fonetikk, men etter hvert ble både forskningen og undervisningen hennes utvidet til å omfatte sosiolingvistiske emner. Inger fortalte selv: ”Jeg var særlig interessert i tospråklige forhold hvor engelsk eller norsk var ett av språkene. I forbindelse med denne forskningen møtte jeg Einar Haugen, den store autoriteten på flerspråklighet i USA. Han hadde samlet et omfattende lydmateriale som dokumenterte ulike varianter av norsk i USA. Materialet ble oppbevart i språklaboratoriet ved Harvard, men på et tidspunkt tilbød Einar Haugen meg en kopi av alt materialet til fri avbenyttelse for norske forskere. En sjenerøs og inspirerende gest fra hans side.” Og vi som jobbet med Inger, kan legge til: Det å inspirere andre og dele med andre – gjerne yngre kollegaer i startfasen av en akademisk karriere – er noe Inger med stort engasjement tok med seg i sitt virke.

Personlige erfaringer og opprettelsen av et nytt fagfelt i Norge

Tidlig på 1970-tallet fikk to av Ingers nære familiemedlemmer sykdommer som påvirket språket deres og evnen til å kommunisere. Dette kom til å styre hennes faglige interesser inn på et nytt felt – og førte til at hun begynte å interessere seg for det forskningsområdet som går under betegnelsen *klinisk lingvistikk/ nevrolingvistikk*. Da Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) i 1979 lyste ut et forskningsstipend for etablerte forskere med tema ”norsk språk i dagens samfunn”, søkte Inger og fikk midler slik at hun kunne fullføre en doktorgrad. Hun brukte to år på å skrive avhandlingen *Konduksjonsafasi: En fonologisk analyse av spontantalen*, og i 1985 disputerte hun på den for dr.philos.-graden. I dette arbeidet fikk Inger kombinert de to forskningsinteressene sine: fonetikk/fonologi og språkavvik som følge av hjerneskade. Ingers doktorgradsarbeid er den første språkvitenskapelige avhandlingen om afasi i Norge.

Fagområdet klinisk lingvistikk var da ikke etablert som eget fag ved noe universitet i Norge, og det var få lingvister her i landet som interesserte seg for studiet av såkalt atypisk språk. Hvordan skulle universitetet nå best få

brukt kompetansen hennes? Ingers løsning på denne utfordringen var at hun tok initiativ til å få opprettet faget *anvendt lingvistikk* med to studieretninger: translatologi og språkavvik. Faget ble lokalisert til Senteret for språkpedagogikk, og i 1989 ble Ingers stilling overført fra Engelskseksjonen til dette senteret. I årene som fulgte, sto Inger sentralt i oppbyggingen av klinisk lingvistikk som studie- og forskningsfag ved Universitetet i Oslo.

Anvendt lingvistikk ble etter hvert koblet med allmennlingvistikken gjennom instituttsammenslåingen ved HF i 1990, i et institutt som først het Institutt for lingvistikk og filosofi og senere Institutt for lingvistiske fag. I dag er klinisk lingvistikk en forskningsretning innenfor faget lingvistikk ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier. Inger var siden 1993 professor i anvendt lingvistikk ved Universitetet i Oslo.

”A late bloomer” – forskning og formidling

Inger karakteriserte seg selv som ”a late bloomer” i academia, men det er klart at hun var en fagperson som stadig var i full blomst. Ingers publikasjonsliste viser en imponerende aktivitet, spesielt fra 1990 og fremover, og publiseringstakten sank på ingen måte de siste fem – ti årene av hennes liv. Hennes siste publikasjon kom ut etter hennes bortgang.

Det er tre særtrekk ved Ingers publikasjoner. For det første skrev hun hovedsakelig artikler. For det andre viser publikasjonslisten hennes en usedvanlig internasjonal orientering. Da Inger for alvor begynte å publisere, startet hun like godt med artikler i anerkjente tidsskrifter som *Brain and Language* og *Clinical Linguistics & Phonetics*. Inger er også representert i flere andre internasjonalt sentrale tidsskrifter innen klinisk lingvistikk. Det tredje særtrekket ved Ingers publikasjonsliste er de mange arbeidene som er resultater av forskningsmessig samarbeid. Hun har samarbeidet med psykologer, medisinere, logopeder, matematikere og ingeniører i tillegg til fonetikere og lingvister, noe som vitner om både en bred kontaktflate, gode samarbeidsevner og en interesse for å nærme seg forskningsfeltet fra flere ulike vinkler. Inger var en pioner i tverrfaglig forskning i norsk sammenheng. I mange av artiklene er en eller flere av medforfatterne også hennes tidligere studenter og stipendiater. Inger var ikke den som ”trakk stigen opp etter seg”!

Ingers forskningsmessige hovedinteresse var som nevnt fonetikk/ fonologi og språkavvik etter hjerneskade, og det er innenfor disse områdene størstedelen av publikasjonene hennes befinner seg. Internasjonalt

var nok Ingers navn sterkest knyttet til de artiklene hun skrev om såkalt "foreign accent syndrome", der en person etter en hjerneskode får en måte å snakke på som gjør at han eller hun høres utenlandsk ut til tross for at vedkommende slett ikke har en fremmedspråklig bakgrunn. Andre temaer som står sentralt i Ingers forskning og i publikasjonene hennes, er spørsmålet om en funksjonell lateralisering av tonelag – altså hvor i hjernen vi oppfatter og produserer tonelagsdistinksjonene – og utforskning av artikulasjonsmønstre for ulike østnorske fonemer ved hjelp av teknologiske målemetoder som EPG (elektropalatografi) og EMA (elektromagnetisk artikulografi) og ultralyd. Om noen skulle ha forestillinger om en eventuell kobling mellom teknologivegning og økende alder, var Inger uttrykk for det motsatte!

I tillegg til de vitenskapelige arbeidene var Inger hele tiden opptatt av å formidle kunnskap om det hun forsket på til andre fagpersoner enn lingvister – og da spesielt til logoped og spesialpedagoger som arbeidet med personer med språkvansker.

Veiledning og forskerutdanning

Inger bygget ikke bare opp klinisk lingvistikk som et eget forskningsfelt i Norge. I 1986 var hun med på å starte den første organiserte forskeropplæringen ved Det historisk-filosofiske fakultet, UiO. Hun sa selv: "Det er nok det mest spennende jeg har vært med på i forskeropplæringssammenheng. Gjennom dette programmet fikk jeg nærkontakt med forskningsmiljøene i språkvitenskap ved de andre norske universitetene på en måte jeg ellers ikke ville ha fått." Ingers aktive rolle i forskeropplæringen fortsatte helt frem til hennes siste år. Hun var medlem av HF-fakultetets forskningsutvalg, PhD-utvalget i språkvitenskap, og ikke minst veiledet hun flere stipendiater frem til avsluttet doktorgrad.

Inger engasjerte seg også i forskerutdanning på europeisk nivå. Hun hadde et omfattende nettverk av faglige kontakter og var i 1997 – 98 medlem i et EU-støttet tematisk nettverk om språk. Inger var tilknyttet en undergruppe av dette nettverket – *The Scientific Committee on Postgraduate Studies* – og ett resultat av arbeidet i denne gruppen var en invitasjon om å være medlem av ERASMUS-prosjektet *Curriculum Development Project, Advanced level – European Master in Clinical Linguistics*, koordinert av Rijksuniversiteit Groningen.

Nettverksbygger, konferansearrangør og redaktør

Inger var en nettverksbygger. Fra 2002 ble forholdene lagt til rette for at man kunne opprette forskergrupper på HF. Inger var en av dem som ivret for dette, og Forskergruppen for klinisk lingvistikk og språktilegnelse ble raskt en realitet.

Ingers nettverk strekker seg utover landets grenser. Blant annet var hun medlem av to nordiske nettverk: *The Nordic network for research and post-graduate studies in neurolinguistics*, finansiert av NorFa (1997–2000) og *Variation in speech production and speech perception (VISPP)*, finansiert av NordForsk (2004–2009) som hun ledet. I det første av disse nettverkene var det medlemmer fra de nordiske landene og fra St. Petersburg. At det arbeidet hun nedla i dette nettverket ble satt pris på, var tydelig da hun i 2001 ble utnevnt til æresdoktor ved Statsuniversitetet i St. Petersburg, Russland.

Inger arrangerte flere konferanser knyttet til disse nettverkene, i tillegg til at hun var sentral i komiteen for flere større nasjonale og internasjonale konferanser i Oslo, blant annet *The XVth Scandinavian Conference of Linguistics* (1995), *MONS 9* (2001) og *The 10th International Clinical Phonetics and Linguistics Association* (2010).

I tillegg til nettverk og konferanser deltok Inger i redaksjonsarbeidet for flere nasjonale og internasjonale tidsskrifter (som *International Journal of Applied Linguistics*, *Asia Pacific Journal of Speech Language and Hearing*, *Journal of Multilingual Communication Disorders*, *Clinical Linguistics & Phonetics* i tillegg til *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*.)

Administratoren

Inger var ansatt ved Universitetet i Oslo i 46 år, og hun hadde i løpet av disse årene en rekke valgte administrative verv. Hun satt i Fakultetsstyret (HF) både på 1980-tallet og på midten av 2000-tallet. På 1980-tallet var hun også representant i Kollegiet, det som nå er Universitetsstyret. I perioden 1994–1998 var hun prodekan på HF. Hun var videre bestyrer på to institutter (Engelskseksjonen og Institutt for lingvistiske fag) og avdelingsleder ved Avdeling for anvendt språkvitenskap ved Senteret for språkpedagogikk.

I tillegg til vervene ved UiO hadde Inger gjennom årene flere verv og oppgaver i tilknytning til Forskningsrådet og det tidligere NAVF. I NAVF var hun på 1990-tallet leder for Det nasjonale utvalget for forskerutdanning i humanistiske fag, og i NFR var hun medlem av områdestyret for Kultur

og samfunn på begynnelsen av 2000-tallet. Hun var i sine siste år inne i sin andre periode som medlem av juryen for Forskningsrådets pris for fremragende forskning, Möbiusprisen.

Videnskapsakademiet

I 1992 ble Inger valgt inn som medlem av Det Norske Videnskaps-Akademi, og i perioden 1998–2003 satt hun i presidiet. Hun var den første kvinnen som hadde dette vervet i Norge. I hennes periode som preses ble Abelprisen utdelt for første gang.

Inger følte seg hjemme her, og hennes 70-årsdag ble feiret i disse lokalene.

Inger og flerspråklighet

Som nevnt tidligere var Inger tidlig interessert i tospråklighet og flerspråklighet. Hun hadde hatt kontakt med Einar Haugen, pioner på fagfeltet som forsket på det norske språket i Amerika. Da vi på MultiLing Senter for flerspråklighet startet prosessen med å søke om å bli et Senter for fremragende forskning, var det helt klart at Inger skulle være med. Hennes internasjonale renommé styrket åpenbart søknaden. Inger bidro under prosessen, gledet seg enormt da vi fikk det glade budskapet om bevilgningen og så frem til å bygge opp senteret. Vi startet opp i juni 2013, men like før det ble Inger syk. Selv om hun ikke kom så ofte på kontoret i 4. etasje på MultiLing, var hun alltid med oss, og hun klarte å publisere flere arbeider under sin sykdom og før sin bortgang. Og én kom ut nylig.

Vi er mange som føler sorg over Ingers bortgang samtidig som vi føler glede av å ha hatt muligheten til å bli kjent med henne og arbeide sammen med henne. Vi føler også takknemlighet for den store arven hun har etterlatt seg.

Vi vil hedre Inger og lyse fred over hennes minne.